

Vapo Oy
Paikalliset polttoaineet
PL 22
40101 Jyväskylä

Yhteysviranomaisen lausunto Vapo Oy:n Jokisuon turvetuotantohankkeen ympäristövaikutusten arviointiselostuksesta

Vapo Oy on toimittanut 23.11.2012 Pohjois-Savon elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksen ympäristö ja luonnonvarat -vastuualueelle (jäljempänä Pohjois-Savon ELY-keskus) ympäristövaikutusten arviointimenettelystä annetun lain (468/1994, YVA-laki) mukaisen arviointiselostuksen, joka koskee Jokisuon turvetuotantohanketta Kiuruveden kaupungin alueella.

YVA-menettelyä sovelletaan tässä hankkeessa YVA-asetuksen (713/2006) 6 §:n mukaisen hankeluettelon 2 e kohdan perusteella (turvetuotanto, kun yhtenäiseksi katsottava tuotantopinta-ala on yli 150 hehtaaria).

HANKKEEN TIEDOT JA YVA-MENETTELY

Hankkeen nimi

Vapo Oy, Jokisuon turvetuotantohanke, Kiuruvesi

Hankkeesta vastaavat

Vapo Oy, PL 22, 40101 Jyväskylä, yhteyshenkilönä Irma Tommila, Vapo Oy, Paikalliset polttoaineet, puh. 020 790 5805.

Konsultti

YVA-selostuksen on laatinut WSP Finland Oy, Heikkiläntie 7, 00210 Helsinki, yhteyshenkilönä Kylli Eensalu, puh. 0207 864 854.

Yhteysviranomainen

Pohjois-Savon elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus, ympäristö ja luonnonvarat -vastuualue, Kallanranta 11, 70100 Kuopio, yhteyshenkilönä Ossi Tukiainen, puh. 040 535 0393.

Ympäristövaikutusten arviointimenettely

Ympäristövaikutusten arviointimenettelyn (YVA-menettely) tarkoitusta, sisältöä ja kulkua koskevat säännökset on kirjattu YVA-lakiin ja YVA-asetukseen.

YVA-lain 1 §:n mukaan arviointimenettelyn tavoitteena on edistää ympäristövaikutusten arviointia ja huomioon ottamista suunnittelussa ja päätöksenteossa sekä lisätä kansalaisten tiedonsaantia ja osallistumismahdollisuuksia.

YVA-lain 4 §:n 1 momentin mukaan ympäristövaikutusten arviointimenettelyssä arvioitavista hankkeista ja niiden muutoksista säädetään valtioneuvoston asetuksella. Tämän lisäksi arviointimenettelyä voidaan YVA-lain 4 §:n 2 momentin mukaisesti soveltaa yksittäistapauksissa myös muihin kuin asetuksessa mainittuihin hankkeisiin.

YVA-menettely alkaa, kun hankkeesta vastaava toimittaa arviointiohjelman yhteysviranomaiselle. Arviointiohjelma on hankkeesta vastaavan suunnitelma siitä, miten arviointi tullaan suorittamaan ja osallistuminen järjestämään. Yhteysviranomaisen tiedottaa menettelyn vireilletulosta, asettaa ohjelman nähtäville ja varaa mahdollisuuden mielipiteiden ja lausuntojen antamiseen.

Nähtävilläolon päätyttyä yhteysviranomaisen antaa ohjelmasta oman lausuntonsa. Yhteysviranomaisen lausunnossa esitetään, miltä osin arviointiohjelmaa on mahdollisesti tarkistettava. Yhteysviranomaisen toimittaa lausuntonsa hankkeesta vastaavalle ja liittää mukaan myös kaikki muut ohjelmasta saamansa lausunnot ja mielipiteet.

Ohjelmavaiheen jälkeen hankkeesta vastaava arvioi hankkeensa ympäristövaikutukset. Arvioinnin pohjana käytetään arviointiohjelmaa sekä yhteysviranomaisen siitä antamaa lausuntoa. Arvioinnin tulokset hankkeesta vastaava kokooa ympäristövaikutusten arviointiselostukseksi, joka toimitetaan yhteysviranomaiselle.

Yhteysviranomaisen tiedottaa arviointiselostuksen valmistumisesta, asettaa sen nähtäville ja varaa mahdollisuuden mielipiteiden ja lausuntojen antamiseen. Nähtävilläolovaiheen päätyttyä yhteysviranomaisen antaa oman lausuntonsa arviointiselostuksesta ja sen riittävydestä. YVA-menettely päättyy, kun yhteysviranomaisen toimittaa arviointiselostuslausuntonsa sekä muut lausunnot ja mielipiteet hankkeesta vastaavalle.

YVA-menettelyssä ei myönnetä lupaa hankkeen toteuttamiselle, vaan se on asioiden selvittämistä tulevaa päätöksentekoa varten. Täten YVA-menettelyyn tai yhteysviranomaisen lausuntoon ei liity valitusoikeutta. YVA-menettelyn puutteellisuudesta voi valittaa vain hankkeen muun lain mukaisen lupapäätöksen valituksen yhteydessä. Täten esim. hankkeen

ympäristölupapäätöksen valitusaikana voi valittaa myös siitä, että hankkeen vaikutukset on arvioitu puutteellisesti YVA-menettelyn yhteydessä.

Hankkeen tarkoitus ja sijainti

Hankkeesta vastaava Vapo Oy suunnittelee turvetuotannon käynnistämistä Kiuruveden kaupungissa Jokisuon hankealueella. Hankealue sijaitsee Kiuruveden kaupungissa noin 15 km kaupungin keskustasta pohjoiseen. Hankkeen kokonaispinta-ala on noin 200 ha, josta tuotantokelpoista pinta-alaa on noin 184,2 ha sisältäen auma-alueet.

Vesistöaluejaossa hanke kuuluu Vuoksen vesistöalueeseen (04), siellä tarkemmin Iisalmen reitin valuma-alueeseen (04.5) ja Luupujoen valuma-alueeseen (04.57). Hanke sijaitsee kokonaisuudessaan Väljoen - Suojoen valuma-alueella (04.573). Hankealueesta 75 % on tiheästi ojittettua. Toisaalta selostuksen mukaan suon keskiosissa sekä koillislaidalla on ojittamattomia avosualueita niin, että koko hankealueesta noin 80 hehtaaria on luonnontilaista.

Arvioitavat vaihtoehdot

Arviointiselostuksessa tarkasteltavat vaihtoehdot ovat:

- 0- vaihtoehto:** Hankkeen toteuttamatta jättäminen.
- 1- vaihtoehto (VE-1):** Turvetuotannon toteuttaminen koko tuotantokelpoisella pinta-alalla (184,2 ha) vesienkäsittelymenetelmänä ympäri-
vuotinen pintavalutus.
- 2- vaihtoehto (VE-2):** Turvetuotannon toteuttaminen koko tuotantokelpoisella pinta-alalla (184,2 ha) vesienkäsittelymenetelmänä ympäri-
vuotinen kemiallinen käsittely.

Hankkeen edellyttämät luvat ja päätökset

Hanke edellyttää ympäristönsuojelulain mukaista ympäristölupaa ja lupaviranomainen on Itä-Suomen aluehallintovirasto. Lisäksi tarvitaan mahdollisesti rakennuslupia sekä vesilain mukaiset luvat johtaa vettä toisen ojaan tai tehdä oja tai sijoittaa rakenteita toisen alueelle, ellei niistä voida sopia maanomistajien kanssa. Turvetuotantoalueen perustamisesta on ilmoitettava kirjallisesti pelastusviranomaiselle viimeistään siinä vaiheessa, kun alueelle haetaan ympäristölupaa.

Arviointimenettelyn sovittaminen yhteen muiden lakien mukaisiin menettelyihin

YVA-lain 13 §:n 1 momentin mukaan viranomainen ei saa myöntää lupaa hankkeen toteuttamiseen tai tehdä muuta siihen rinnastettavaa päätöstä ennen kuin se on saanut käyttöönsä arviointiselostuksen ja yhteysviranomaisen siitä antaman lausunnon. YVA-lain 13 §:n 2 momentin mukaisesti hanketta koskevasta lupapäätöksestä tai siihen rinnastetta-

vasta muusta päätöksestä on käytävä ilmi, miten arviointiselostus ja siitä annettu yhteysviranomaisen lausunto on otettu huomioon.

ARVIOINTISELOSTUKSESTA TIEDOTTAMINEN JA KUULEMINEN

Pohjois-Savon ELY-keskus on kuuluttanut ympäristövaikutusten arviointiselostuksesta Kiuruveden kaupungin ilmoitustaululla 5.12.2012 – 31.1.2013 välisenä aikana. Kuulutus on julkaistu Kiuruvesi-lehdessä 5.12.2012. Arviointiselostus on ollut nähtävillä arviointimenettelyn ajan Kiuruveden kaupungintalolla sekä Pohjois-Savon ELY-keskuksen ympäristö ja luonnonvarat -vastuualueella sekä internetissä osoitteessa www.ely-keskus.fi/pohjois-savo/yva. Arviointiselostuksen nähtäville tulosta on tiedotettu myös ELY-keskuksen 10.12.2012 julkaisemalla tiedotteella. Hanketta ja ympäristövaikutusten arviointimenettelyä koskeva yleisötilaisuus on järjestetty Kiuruvedellä Luupuveden nuorisoseurantalolla 19.12.2012. Hanketta esittelevien tahojen edustajien lisäksi tilaisuuteen osallistui 9 henkilöä.

Pohjois-Savon ELY-keskus on pyytänyt arviointiohjelmasta lausuntoja ja mielipiteitä viranomaisilta, muilta tahoilta ja kansalaisilta 31.1.2013 mennessä.

YHTEENVETO ESITETYISTÄ LAUSUNNOISTA JA MIELIPITEISTÄ

Pohjois-Savon ELY-keskukselle toimitettiin arviointiselostuksesta yhteensä 9 lausuntoa ja mielipidettä. Pohjois-Savon ELY-keskus toimittaa kopion kaikista annetuista lausunnoista ja mielipiteistä hankkeesta vastaavalle tämän lausunnon liitteinä. Vapo Oy:n tulee tutustua lausuntoihin ja mielipiteisiin kokonaisuudessaan sekä ottaa niissä esille tulevat asiat tarpeellisilta osin huomioon hankkeen jatkosuunnittelussa.

Selostuksesta annettujen lausuntojen ja mielipiteiden keskeinen ympäristövaikutusten arviointiin liittyvä sisältö oli yhteysviranomaisen mielestä seuraava:

Iisalmen Luonnon Ystävien Yhdistys ry, Pohjois-Savon luonnon-suojelupiiri, Kiuruveden luonnonystävät ry ja Lintuyhdistys Kuikka vaativat yhteisessä kannanotossaan, että YVA hylätään, koska menettelyn tarkoituksena on estää haitat ennakolta ja tällöin nollavaihtoehto on ainoa mahdollinen. Yhdistysten mielestä YVA ei arvioi todellisia haittoja Kaislasen luonnonsuojelualueelle, joka on osa Naturasuojeltua Luupuveden lintujärviä. Yhdistykset vaativat, että koska asiassa ei ole kohtuullisen ajan kuluessa selvitetty vaikutuksia Kaislaseen, kuuluu YVA joko hylätä, tai alistaa se LSL 10 luvun mukaiseen poikkeuslupamenettelyyn, sillä haitat kohdistuvat suoraan Kaislaseen. Lisäksi yhdistykset vaativat, että lupapäätöksestä riippumatta hakija tulee velvoittaa täydentämään linnustoarviointia, koska samalla valuma-alueella on ISAVI:ssa vireillä mm. Vapon Haisurämeen hanke.

Perusteluna yhdistykset toteavat, että YVA tulisi ympäristönsuojelulain mukaisesti hylätä paikalle soveltumattomana. Hanke pilaisi suoraan Kaislasenjärveä ja –luhtaa, joita tulee arvioida myös erityisinä muodostumina. Suunniteltu paikka ei sovellu lähialueen suojelutavoitteiden vuoksi turpeenottoon. Jokisuon aluetta ei ole myöskään maakuntakaavassa merkitty soveltuvaksi turvetuotannolle. Kaislasen luonnonsuojelu- ja Natura-alueelle ei saa laskea suunnitellun Jokisuon turvekenttien kuivatusvesiä ilman ajantasaista Natura-arviota. YVA on pätemätön väärän järjestyksen vuoksi. Vesistö on myös osa maakuntakaavoituksella huomioitua Luupujoen valuma-aluetta, jossa turvetoiminnan kuormittavuutta, maakuntaliiton määräyksen johdosta, tulee erityisesti vähentää. Määräyksen huomiotta jättäminen olisi vakava asia. Lisäksi Vaasan hallinto-oikeus on kahdella päätöksellä marraskuussa tiukentanut turvepäästöjä ja hylännyt kokonaan Vapon uudet turvekentät.

Yhdistykset toteavat, että Kaislasen käyttömahdollisuudet kosteikkona eivät pelkästään vaarantuisi, vaan estyisivät YSL:n vastaisella tavalla (mm. 42 §). Kaislanen on elinympäristöluokituksessa aivan erityinen tulvavaikutteinen kosteikko, ja sen tuottamat vesi- sekä ekosysteemipalvelut ovat huomattavia. Turvekenttien kuivatusvesien mukana kulkeutuva aine muuttaisi pesimälinnuston elinympäristön. Samalla aines muuttaisi Kaislasen happiolosuhteita. Hankealue sijoittuu myös linnustollisesti arvokkaille osille.

YVA tulisi hylätä myös liiallisen tulvimisen takia. Nykyiset turvesoiden vesiensuojelumenetelmät eivät ole riittävän tehokkaita, sillä ne eivät toimi tulva- tai muissa äärioloissa, kuten rankkasateilla. Sijoitus on poikkeuksellisen huono vesistöjen ja suojelualueiden kannalta. Lisäksi on muistettava, että Pöyry Oy:n raportti Haisurämeeltä osoittaa, myös keskimääräinen tulva nousee tasolle +129,6 metriä. Toiminnan kestäessä sattuisi toistuvasti Kaislaselle tuhoisia suurtulvia. Ne kuluttaisivat ja rikkoisivat tulvarakenteita, päästäisivät ennakoimattomien suuria turvemassoja veteen, ja toistuvasti estäisivät pintavalutuksen käytön. Siksi tulva-aikaisten lisäpäästöjen riskejä ei ole tarkasteltu LSL 10. luvun mukaisesti Natura-alueen osalta. Kaislanen uhkaa täyttyä ja liettyä, jos lisäkuormitus sallitaan. Ojaeroosio on osa haitoista, joita Jokisuon YVA:ssa ei ole käsitelty. YVA-raportissa ei huomioida sitä, että sademäärät tulevat lisääntymään lähitulevaisuudessa ja mitä tämä tarkoittaa tulvien suhteen. On arvioitu, että kasvihuonepäästöjen jatkuva kasvu runsastuttaisi sateita yli 20 prosentilla. Suomen ympäristökeskuksen ja Ilmatieteen laitoksen laatimien mallien mukaan suuret sateet lisääntyisivät 35 - 65 prosenttia vuosisadan loppuun mennessä. Tällöin voidaan todeta, että tulvat ovat suuri riski turvetuotannossa.

YVA:ssa ei ole esitetty miten varmistettaisiin, että tuotantoalueen kuivatuksella ei olisi haitallista vaikutusta ympäröiville suoalueille tai Kaislaselle. Kuormituksen kasvu aiheuttaa umpeenkasvua, lintujen elinympäristöjen muuttumista alapuolisissa vesistöissä ja liettymistä. Ei ole mah-

dollista saavuttaa vesienhoitolaissa asetettuja tavoitteita vesien hyvästä tilasta, jos vesistöön sallitaan lisää kuormitusta.

Kaislanen, Luupuvesi, Yläjärvi ja Välijärvi kuuluvat Natura 2000-kohteisiin nimellä Luupuveden lintujärvet ja ovat lisäksi valtakunnallisen lintuvesiohjelman kohteita. Välittömän vaikutusalueen erityisarvoa kuvastaa myös se, että Kaislanen kuuluu Luupuvesien lintujärvien aluekonaisuuteen, joka on määritelty yhdeksi Suomen tärkeistä lintualueista (Finnish Important Bird Areas, FINIBA 540009).

Valtakunnallisten alueidenkäyttötavoitteiden mukaan turpeenottoa tulee suunnata toiminnassa oleville alueille tai ojitetuille soille. Kaivua ei tule myöskään sallia vesistöjen tai suojelualueiden välittömässä läheisyydessä. Hakemusaluetta ympäröivillä metsäisillä osilla on merkitystä linnustonsuojelulle, koska vastaavat metsät ovat käyneet vähiin Kiuruvedellä. Hallinto-oikeustasolta on päätöksiä siitä, että turpeenottoalueen rajoittuminen luonnontilaiseen suon osaan on aiheuttanut luvan epäämisen (tai esim. Pyhännän Kurkineva/29.10.2010 Pohjois-Suomen AVI). Jos ojitettu, turpeenottoon suunniteltu alue sijaitsee ojittamattoman vieressä, ojan kuivattava vaikutus tulee ojittamattomaan osaan merkittäväksi haitaksi erityisille luonnonoloille. Lisäksi lupaharkintaan vaikuttaa se, että Kaislanen on kuormittanut Suojoen vuoksi. Kuivatus tulee kieltää YSL 42 §:n nojalla (erityisten luonnonolosuhteiden huonontumista taikka vedenhankinnan tai yleiseltä kannalta tärkeän muun käytönmahdollisuuden vaarantumista toiminnan vaikutusalueella). Monen lintulajin elinympäristö (suo kosteikkona on erityinen luonnonolosuhde) ei säilyisi pesimiskelpoisena, jos hanke aloitettaisiin.

YVA:ssa selvitettiin, että *“hankealueella tavatuista 16 eri suoluontotyyppistä oli uhanalaisia seitsemän; neljä vaarantunutta (VU) ja kolme erittäin uhanalaista (EN). Täten hankkeen toteuttamisella on vaikutuksia luontotyyppeihin. Vaikutukset ovat suurimmat Etelä-Suomen alueella, johon Jokisuo suoaluejaossa luokitellaan. Tarkkaa tietoa siitä miten paljon näitä uhanalaisia suoluontotyyppisiä (minerotrofiset lyhytkorsinevat, kalvakkanevat, ruoho- ja heinäkorvet, metsäkortekorvet, mustikkakangaskorvet, muurainkorvet ja välipinta-aiset keskiborealiset aapasuot) Etelä-Suomen alueella on, ei ole, joten vaikutuksen laajuutta ja merkittävyyttä on vaikea arvioida.”* YVA:ssa tämä asia olisi pitänyt tutkia tai arvioida. Ei voida vain todeta, että asiaa on vaikea arvioida. Ilman tutkimustietoa ei voida vetää johtopäätöksiä.

YVA:ssa todetaan myös, että *“Suon pohjalla on paksu liejakerrostuma, paksuimmillaan 2,9 metriä. Liejua on kaikkiaan 110 ha:n alueella noin 1,2 milj. suo-m³. Kuivatusvaikeuksia aiheuttavat ennemminkin paksut liejakerrostumat kuin joen läheisyys.”* YVA:ssa korostuu liejun aiheuttama suuri riski. Tästä huolimatta sitä ei ole otettu huomioon kunnostusvaiheen, tuotantovaiheen eikä jälkikäytön päästölaskelmissa. Selvityksessä ei myöskään kerrottu miten liejun leviäminen tulisi torjua, sen sijaan tulvantorjunta oli esillä. YVA:n mukaan lieju on suurempi riski kuin

tulvat joita käsiteltiin laajasti selvityksessä. Sen sijaan lieju kuitattiin muutamalla rivillä. Tämä jo itsekseen on niin suuri puute YVA:ssa, että selvitys voidaan todeta riittämättömäksi. Liejun merkitys olisi pitänyt ehdottomasti tutkia ja arvioida, erityisesti sen vaikutukset alapuolisiin vesistöihin.

Linnustoarviointia pitää täydentää, vaikka hanke hylättäisiin. Hakijan muu toiminta on jo 1970-luvulta alkaen pilannut Kaislasta. Tämän takia on joko saatava tarkempi selvitys Kaislasen linnustoon vaikuttavasta tilanteesta tai asetettava linnuston arviointivelvoite Kaislasen tietojen ja Haisurämeen hankevaikutusten osalta, ml. ojien kautta virtaava aines.

Kaislasen täyttymistä ei ole huomioitu YVAssa, vaan se ilmaistaan kiertoteitse virtaaman muuttumisena. YVA:a varten tehdyissä luontoselvityksissä ei ole onnistuttu arvioimaan niitä uhkavaikutuksia jotka kohdistuisivat alueen keskeisiin linnustonsuojelullisiin arvoihin. Koska alueen linnuston tuntemus on jäänyt puutteelliseksi, ei sitä myöskään ole osattu huomioida hankesuunnitelmassa, eikä tarvittavia tietoja haittojen välttämiseksi ole hankittu. Riittämättömät tiedot johtivat haittojen aliarviointiin. On huomattava, että myös YVA:ssa (s.69) toistettiin tietojen riittämättömyys: *"Varsinaisen hankealueen ohella maastokäyntien aikana käytiin myös sen kaakkoispuolella sijaitsevalla, valtakunnalliseen lintuvesiensuojeluohjelmaan kuuluvalla Kaislasen alueella, joka on myös osa Luupuveden Natura-aluetta. Havainnot perustuvat kuitenkin vain pistemäiseen havainnointiin, minkä takia näitä tuloksia ei voida pitää kattavana selvityksenä alueen pesimälinnustosta."*

Vaikka valmisteluun on ollut vuosia aikaa, yhtiö ei ole toimittanut sellaista selvitystä, jonka perusteella YSL 41.3 § ja LSL 65 - 66 § mukaisesti voitaisiin arvioida vaikutus Natura-alueeseen. Edellä kuvatun vuoksi hädästä riittävän selvityksen hankinnassa ei voi lukea hakijan eduksi.

Kaislanen kuuluu varmuudella lähivuosisikymmenien järvikunnostuskohteisiin. Kunnostustoimenpiteinä ovat hajakuormituksen vähentäminen ja rajoitetut ruoppaukset. Myös kunnostushankkeet edellyttävät päästöjen vähentämistä, koska kunnostus osaltaan lisää lyhytaikaista kuormitusta. Kunnostus on ensisijainen toimi Natura-aluevelvoitteiden vuoksi, mutta siinä tulee noudattaa lintudirektiivin velvoitteita.

On huomattava, että vaikutusten arvioinnissa ei ole pohdittu mikä painoarvo pitää antaa sille, että Kaislanen on osa SPA-aluetta (Specially Protected Area). Tähän velvoittaa myös luonnonsuojelulaki (LSL 3 ja 5 § sekä 10. luku). SPA tarkoittaa, että suojelun peruste on linnustossa. Jokaisen jäsenmaan on ylläpidettävä suotuisaa suojelutasoa "erityisten suojelualueiden" eli SPA-alueiden avulla (SPA=Specially Protected Areas). SPA-alueet eivät ole tärkeitä vain lintujen suojelemiselle, vaan ne ovat myös muulta luonnoltaan monipuolisia alueita, joilla on suuri merkitys muun eliöstön ja biodiversiteetin ylläpitäjänä.

Kaislasen linnustoarvo on poikkeuksellisen hyvä. Tätä tukee erilaisten kohteiden kokonaisuus, ml. Haisuräme. YVA:ssa todetaan arvot, mutta Natura-arviossa ei tarkastella haittoja sillä tarkkuudella kuin LSL edellyttää. Sekä Natura-arviointi että linnustokartoitusten vaikutusarviointi perustuvat vuoden 2000 uhanalaisluokitukseen. Tilanne on muuttunut oleellisesti mm. keltavästäräkin osalta, jonka tärkeimmät esiintymät seudulla keskittyvät Kaislaselle. Vuonna 2010 tehdyssä Suomen lajien uhanalaisuusarviossa useiden soilla pesivien lintulajien uhanalaisuus on muuttunut aiemmasta. Kaislasen ja hankealueen osalta merkittävin muutos on keltavästäräkin luokituksen muuttuminen. Laji on taantunut voimakkaasti viime vuosina ja uudessa arviossa se luokitellaan valtakunnallisesti vaarantuneeksi, aiemmin alueellisesti uhanalaiseksi. Yhteenvetona uhanalaisarvioissa tapahtuneiden muutosten pohjalta voidaan todeta, että suolinnuston turvaamisen kannalta hanke- ja vaikutusalueen merkitys on kasvanut.

Itä-Suomen aluehallintoviraston peruspalvelut, oikeusturva ja luvat –vastuualue esittää lausuntonaan ihmisiin kohdistuvien sosiaali- ja terveysvaikutusten arvioinnista seuraavaa:

Ihmisiin kohdistuvia vaikutuksia arvioitaessa on oleellista tietää, millaista asutusta ja toimintaa vaikutusten arviointialueella on: haittaako/estääkö hanke asukkaiden tämän hetkistä asumista ja olemista sekä elinkeinonharjoittamista. Siksi tulisi ensin määrittää turvesuon vaikutuksen tarkastelualue ja sitten kuvata tarkastelualueella väestörakenne, väestömäärä, kiinteistöjen sijainti. Kuvaukseen tulee sisällyttää myös häiriintyvien kohteiden kuten päiväkotien, koulujen ja vanhainkotien sekä talousvesikaivojen sijainti.

Vaikutusten arviointiselostuksen kohdassa 6.11 asutusta ja lähiympäristön herkkiä kohtia on esitetty hyvin lyhyesti ja kuvassa 50 olevalla kartalla on kuvattu ainoastaan kilometrin säteellä hankealueesta sijaitsevat asuinkiinteistöt. Hankkeen tarkastelualueen väestömääriä ja väestörakennetta eikä elinkeinoja ole kuvattu mitenkään. Tosin todetaan, että peltoalueita on alle 100 metrin päässä tuotantoalueesta. Vieressä sijaitsevasta ja tuotannossa olevasta Lampisuon tuotantoalueesta ei mainita mitään.

Sosiaalisten vaikutusten arviointialueeksi on otettu 2 km hankealueesta. Ihmisiin kohdistuvien vaikutusten arvioimiseksi on tehty kysely. Kyselyjä on lähetetty 25 kpl ja vastauksia on saatu 8 kpl. Vastausten vähäinen määrä johtuu siitä, että kyselyt on toimitettu hyvin suppealle alueelle; 2 km päässä alueesta asuville tai niille, joilla on omaisuutta tällä alueella. Tällä tavoin tehdyllä kyselyllä ei saavuteta ympäristövaikutusten arvioinnin tavoitetta jakaa asukkaille tietoa hankkeesta ja antaa heille osallistumismahdollisuus arviointiin. Näin tehty kysely jää muodolliseksi ja saavutettu tulos heikoksi.

Aluehallintovirasto katsoo, että kysely on lähetetty liian suppealle alueelle. Myös lähikylien asukkaat olisi pitänyt ottaa kysyttyä laajemmin mukaan. Myös kuljetusreitin varrella asuville olisi pitänyt lähettää kysely, koska myös heille kuljetuksista voi aiheutua melu- pöly- ja tärinähaittaa sekä myös mahdollisia estevaikutuksia liikkumiselle ja liikenneturvallisuuden heikkenemistä.

Ihmisiin kohdistuvien vaikutusten arvioiminen on alueellisesti suppean kyselyn varassa ja aikaisempien hankkeiden ja vastaavien hankkeiden selvitysten ja niistä saatujen kokemusten varassa. Arviointiohjelman yleisötilaisuuteen vuonna 2009 ei ollut osallistunut yhtään asukasta Jokisuon hankealueelta.

Luupuveden valuma-alueella sijaitsevien turvetuotantoalueiden yhteisvaikutukset Luupuveden laatuun on selvitetty, mutta muita yhteisvaikutuksia ei ole selvitetty. Yhteisvaikutukset hankealueen vieressä olevan Lampisuon tuotantoalueen ja myös muiden lähituotantoalueiden kanssa melun ja pölyn sekä kuljetusten osalta olisi pitänyt selvittää.

Selostuksesta käy ilmi henkilö, joka on tehnyt ihmisiin kohdistuvien vaikutusten arvioinnin, mutta arviointiselostuksesta ei ilmene onko asiassa kuultu paikallisia sosiaali- ja ympäristöterveydenhuollon asiantuntijoita.

Itä-Suomen aluehallintoviraston työsuojelun vastuualue viittaa hankkeen ohjelmavaiheessa annettuun Itä-Suomen työsuojelupiirin työsuojelutoimiston lausuntoon koskien työturvallisuutta eikä sillä ole huomautettavaa lausunnolla olleisiin asiakirjoihin.

Kiuruveden kaupunginhallitus toteaa lausunnossaan, että Pohjois-Savon maakuntakaavaan on merkitty turvetuotantoon soveltuviksi alueiksi tuotannon ulkopuolella olevia, toiminnanharjoittajien tuotantoa varten hankkimia, sijainniltaan sopivia soita, jotka ovat kokonaan ojitettuja ja luonnontilansa menettäneitä. Kiuruveden kaupunki kiinnittää huomiota siihen, että Jokisuota ei ole varattu turvetuotantoalueeksi (EO1) ja että 80 ha hankealueesta on vastoin maakuntakaavan periaatetta ojittamatonta, luonnontilaista suota. Maakuntakaavan suunnittelumääräyksissä asetetaan alueen turvetuotannolle erityisiä vaatimuksia. Tuotanto tulee järjestää niin, että toiminnan aiheuttama kuormituksen yhteisvaikutus ei heikennä Luupuveden valuma-alueen veden laatua eikä hanke vaaranna Natura-alueiden luonnonarvoja.

Kiuruveden kaupunki esittää huolensa Luupuveden valuma-alueen vesien ekologisesta tilasta ja siitä, miten vesienhoitosuunnittelun ja maakuntakaavan tavoitteet vesien hyvästä tilasta, kuormituksen alentamisesta ja alueen erityispiirteiden huomioon ottamisesta voidaan toteuttaa samalla, kun vesistön kuormitusta lisätään. Vesistöä kuormittavat tällä hetkellä jo yhdeksän turvetuotantoalueen kuivatusvedet ja lupamenetelyssä on käsiteltävänä uusia tuotantoalueita valuma-alueelle. Kaupunki pitää tärkeänä alueen asukkaiden kuulemista ja asukkaiden mielipiteiden huomioon ottamista.

Kämärän ja Luupuveden Osakaskunta sekä Lapinniemen Osakaskunta toteavat yhteisessä lausunnossaan, että Luupujärviä on kuormitettu turvesoiden kuivatusvesillä jo lähes 40 vuotta. Järvien tila on vuosien varrella heikentynyt todella huonoksi. Turvesoilta tulleen kiintoainekuormituksen vuoksi järvet ovat mataloituneet ja rehevöityneet niin, että avovesialueet ovat pienentyneet merkittävästi. Kaislojen kasvu on lisääntynyt huomattavasti. Vesistössä on suoritettu mittavia kunnostustoimenpiteitä: sedimenttitaskut, ruoppaukset, veden pinnan nosto ja vuosittaiset vesikasvillisuuden niitot. Kunnostustoimenpiteiden ansiosta ja pienentyneiden tuotantopinta-alojen sekä kuivatusvesien käsittelymenetelmien kehittymisen vuoksi järvien tilassa on havaittavissa pientä paranemista. Vesistön ekologinen tila ei kuitenkaan kestä enää pienintäkään lisäkuormitusta.

Osakaskunnat vaativat, että tuotantoalueen alapuolisen vesistön tila on selvitettävä yhteistyössä osakaskuntien kanssa ennen minkäänlaisten turvetuotantoon tähtäävien toimenpiteiden aloittamista. Vesistön laaduntarkkailusta mahdollisen tuotantotoiminnan aikana tulee lähettää raportit osakaskunnille. Osakaskuntien edustajat on oltava mukana, kun näytteitä otetaan. Valumavesien puhdistuksessa on käytettävä yhdessä pintavalutuskenttää ja kemiallista puhdistusta. Kalanhoitomaksun lisäksi Vapon on osaltaan korvattava vesistöön turvetuotannosta aiheutuvat kunnostuskustannukset, jotka nykyisellään ovat noin 6000 euroa/vuosi.

Osakaskunnat toteavat, että kevät- ja kesätulvat nousevat osittain pintavalutuskentälle ja aiheuttavat osaltaan päästöjä vesistöön. Suunnitellulla tuotantoalueella on merkittävä määrä myös ojitamatonta, lähes luonnontilassa olevaa suota. Turvetuotantohankkeeseen sisältyvien vesistöä kuormittavien riskitekijöiden takia osakaskuntien kanta ko. tuotantohankkeeseen on kielteinen, kunnes saadaan varmuus, että vesistön tila ei heikkene nykyisestään.

Liikennevirasto toteaa, että liikenteellisten vaikutusten osalta hankkeen merkittävimpiä vaikutuksia ovat turpeen kuljettamisesta johtuva liikennemäärän lisääntyminen sekä kuljetuksesta johtuvat pöly- ja meluvaikutukset. Hankealueen vuotuinen tuotanto (noin 92 000 m³) huomioiden liikenteen kokonaismäärän arvioidaan olevan 760 ajosuoritetta vuodessa. Liikennöinti tapahtuu pääasiassa olemassa olevaa tiestöä pitkin, jolloin raskaan liikenteen kasvun arvioidaan vaikuttavan eniten vähäliikenteisillä teillä. Turvekuljetukset lisäävät merkittävästi raskasta liikennettä mm. Lapinsalontielle (mt 5970) ja Kärämäentielle (mt 786).

Hankkeeseen ei liity kuljetuksia rautateitse tai vesiväylillä, eikä näihin väylämuotoihin ole arvioitu liittyvän vaikutuksia, joihin Liikennevirastolla olisi lausuttavaa.

Maanteiden osalta lausunnon antaa tarkemmin Pohjois-Savon ELY-keskuksen liikenne ja infrastruktuuri -vastuualue eli L-vastuualue. Jos hanke etenee, on hankkeesta vastaavan tärkeä olla liikenneturvallisuus-

teen, liikennemäärien kasvuun ja sen hallintaan liittyen yhteydessä Pohjois-Savon ELY-keskuksen L- vastuualueeseen.

Arviointiselostuksessa on sivulla 194 esitetty "Kuormien huolellinen peittäminen vaikuttaa myös teiden varsien pölyhaittaan. Käytännössä teiden kunnosta ja huoltamisesta vastaa Suomessa Liikennevirasto (Tiehallinto), ei yksinäinen toimija (esim. Vapo Oy)". Liikennevirasto tarkentaa, että Liikennevirasto vastaa valtion rataverkon ja meriväylien lisäksi valtion maanteistä. Alueelliset ELY-keskusten L-vastuualueet (entiset tiepiirit) toimivat alueellisena tienpitoviranomaisena ja vastaavat Suomen maanteiden päivittäisestä liikennöitävyydestä. Kuitenkin, jos toiminnasta aiheutuu tieverkolle kohtuutonta haittaa, esimerkiksi liika pölyäminen, on toiminnan harjoittajalla vastuu lieventää tieverkkoon kohdistuvia haitallisia vaikutuksia.

Arviointiselostuksessa eri vaikutuksia on käsitelty paikoin melko yleisellä tasolla ja vaikutusten arvioinnin todetaan perustuvan turvetuotannossa yleisesti aiheutuviin vaikutuksiin sekä kirjallisuuskatsaukseen. Vaikutusten arvioinnissa on huomioitu paikalliset olosuhteet, mutta hankkeen paikallisia vaikutuksia olisi voinut kuvata kattavammin yleisen teorian lisäksi.

Pohjois-Savon liitto lausuu, että Jokisuota ei ole esitetty Pohjois-Savon maakuntakaavassa aluevaraus- tai muullakaan kaavamerkinnällä. Jokisuo sijaitsee Luupuveden valuma-alueella, jota koskee seuraava suunnittelumääräys: Koko maakuntakaava-aluetta koskevat suunnittelumääräykset: Turvetuotanto: Valuma-alueilla 4.56 (Koskenjoki), 4.57 (Luupuvesi), 4.66 (Tiilikajoki) ja 4.67 (Keyritynjoki) ja 14.7 (Rautalammin reitin vesistöalue) on kiinnitettävä huomiota turvetuotantoalueiden toiminnan järjestämiseen ja ajoitukseen siten, ettei toiminnan aiheuttaman kuormituksen yhteisvaikutus aiheuta veden laadun heikkenemistä.

Liitto toteaa, että Pohjois-Savon maakuntakaava vahvistettiin 7.12.2011 ja se on tullut voimaan, mutta ei ole lainvoimainen, koska ympäristöministeriön vahvistamispäätöksestä on valitettu Korkeimpaan hallinto-oikeuteen. Valitus koskee pääasiassa turvetuotantoa.

Jokisuo on osoitettu turvetuotantoalueeksi kumotuissa Ylä-Savon seudun maakuntakaavassa ja sitä edeltäneessä Pohjois-Savon seutukaava 1:ssä. Pohjois-Savon maakuntakaavassa suota ei ollut valtakunnallisten alueidenkäyttötavoitteiden perusteella edellytyksiä esittää turvetuotantoon soveltuvaksi alueeksi.

Terveempi Onkivesi ry toteaa, että arviointiohjelma käsittelee aihealuettaan erittäin laajasti ja seikkaperäisesti. Tästä huolimatta esiin nousee pelko hankkeen ympäristövaikutuksista lähi- ja kaukovaikutusalueilla.

Iisalmen reitin vesistöt ovat jo nyt ylikuormitettuja ja osin pahoin umpeen kasvaneita. Kaikki lisäkuorma pahentaa vielä olevaa tilannetta. Tarvitaan kokonaisvaltaista ja kaikenkattavaa työtä vesiemme tilan pa-

rantamiseksi, johon turvetuotannonkin tulee sitoutua. Iisalmen reitille laaditut kunnostushankkeet eivät ole toteutuneet toivotulla tavalla, josta syystä lisäkuormaakaan ei tule sallia.

Yhdistys nostaa esille myös EU:n Vesipuitedirektiivin, jonka tarkoitus on estää vesiekosysteemien huononemista, sekä suojella ja parantaa niiden tilaa, edistää kestäväää, vesivarojen pitkän ajan suojeluun perustuvaa vedenkäyttöä, vähentää pohjavesien pilaantumista, sekä tehostaa kokonaisvaltaista vesiensuojelua.

Yhdistys katsoo, että oman asuinalueemme kylmät olosuhteet ja sitä kautta ympärivuotinen lämpöenergian tarve on jokapäiväistä ja kuuluu normaaliin elämäämme. Tästä huolimatta lämpöteollinen tuotanto on pidettävä kautta linjan erityisen tarkastelun kohteena ja tarkkailun alaisena. Turvesoiden ympäristövaikutusten arvioinnissa, lupaehdoissa, sekä lupien myöntämisessä tulee ympäristöhaittoja tarkastella pitkällä aikavälillä erityisesti alapuolisten vesialueiden osalta, aina toiminnan lopettamisen jälkeiseen aikaan saakka, jotta mahdollisten tuhojen aiheuttaja saadaan vastuuseen. Nykyisin käytössä olevat pintavalutuskentät eivät toimi koko tuotantoalueen toiminnan ajan.

Yleisenä tavoitteena tulee olla toimivan vedenpuhdistamon rakentaminen niin jo toimiville, kuin myös uusille turvetuotantoalueille. Ellei näitä perusasioita pystytä toteuttamaan ei uusille turvetuotantohankkeille tule myöntää toimintalupia. Nykykäytännön mukaisessa valvonnassa ja tarkkailussa havaitut puutteet ja suoranaiset virheet tulee pikaisesti korjata, sekä valvontaresursseja tulee lisätä.

Ylä-Savon SOTE kuntayhtymän ympäristölautakunta toteaa, että arviointiselostuksessa on suurelta osin huomioitu hankkeen vaikutukset ja niiden selvittämiseksi on tehty tarvittavia selvityksiä.

Ympäristölautakunnan näkemyksen mukaan Luupuveden sekä siihen laskevan Suojoki-Väljoen nykytilan parantaminen vesienhoitolaissa asetettuun hyvään tavoitetilaa vaikeutuu merkittävästi, jos Jokisuon turvetuotantohanke toteutuu. Vaikka arviointiselostuksessa on esitetty BAT:n mukainen kuivatusvesien käsittelytapa, niin kuivatusvesiä vastaanottavan vesistön heikko tila voi aiheuttaa sen, että hankkeelle aikanaan mahdollisesti haettavalle ympäristöluvalle ei ole ympäristönsuojelulain 42 §:n mukaisia edellytyksiä.

Vesienkäsittelymenetelmänä esitettyä kemiallista käsittelyä olisi ollut tarpeen kuvata tarkemmin. Arviointiselostuksesta puuttui mm. selkeytysaltaan lietteenkäsittelyn kuvaaminen. Arviointiselostuksessa kemiallista käsittelyä on myös kuvattu ristiriitaisesti, kun yhdessä kohdassa kerrotaan, että selkeytysaltaasta vesi johdetaan pintavalutuskentälle ja edelleen vastaanottavaan vesistöön, ja toisessa kohdassa selkeytysaltaan vesi johdetaan suoraan vesistöön.

Jokisuon turvetuotantohankkeen sijainpaikkaan liittyen ympäristölautakunta pitää merkittävänä toteuttamisestaan myös sitä, että Pohjois-Savon maakuntakaavassa (YM vahvistus 7.12.2011) Jokisuon turvetuotantoaluetta ei ole laskettu kuuluvaksi turvetuotantoon soveltuviin alueisiin (EO 1), eikä alueella ole muitakaan kaavamerkintöjä.

Ympäristölautakunta myös katsoo, että ojittamattomat osat tuotantoalueesta tulisi rajata pois hankkeesta. Perusteluina ympäristölautakunta viittaa hakemuksessa esitettyihin Jokisuon kasvillisuus- ja linnustoselvityksissä esiin tulleisiin luontoarvoihin. Ympäristölautakunta viittaa tässä myös valtioneuvoston 30.8.2012 tekemään periaatepäätökseen soiden ja turvemaiden kestävästä ja vastuullisesta käytöstä ja suojelusta, jonka mukaan turvetuotanto tulee kohdentaa ojitetuille tai luonnontilaltaan muuten merkittävästi muuttuneille soille ja turvemaille. Arviointiselostuksessa ei ollut esitetty vaihtoehtoa siitä, että ojittamattomat ja luonnontilaiset alueet voitaisiin rajata hankkeen ulkopuolelle.

Arviointiselostuksen mukaan hankkeella saattaa olla vähäisiä vesistövaikutuksia lähimpiin Natura 2000 –verkostoon kuuluihin Luupuveden lintujärviin, jotka sijaitsevat noin 6 km päässä. Ympäristölautakunnan näkemyksen mukaan arviointiselostuksessa ei ollut riittävästi selvitetty hankkeen vaikutuksia em. Natura-alueeseen. Ympäristölautakunta tuo myös esille, että Vaasan hallinto-oikeus hylkäsi päätöksellään 13.11.2012 (Nro 12/0337/1) hankealuetta lähellä sijaitsevan Kaikonsuon, Pohjoissuon ja Valkeissuon ympäristöluvan tarkistamishakemuksen liitetyn Kaikonsuon uuden alueen ympäristölupahakemuksen, koska hakemukseen ei ollut liitetty luonnonsuojelulain 65 § mukaista vaikutusarviota. Kaikonsuon alueen etäisyys Luupuveden lintujärvien Natura 2000-alueesta on noin 5 km, ja kuivatusvesillä on sama purkureitti Suojoki-Kaislanen-Väljoki.

YHTEYSVIRANOMAISEN LAUSUNTO

Yleistä

Ympäristövaikutusten arviointimenettelyn tarkoituksena on edistää toteutettavaksi aiotun hankkeen ympäristövaikutusten arviointia ja yhteinäistä huomioon ottamista suunnittelussa ja päätöksenteossa sekä lisätä kansalaisten tiedonsaantia ja heidän osallistumis- ja vaikuttamismahdollisuuksiaan. Koska arviointimenettelyssä ei tehdä hanketta koskevia päätöksiä, siihen ei liity valitusoikeutta. Hankkeen toteuttamista koskevissa muissa laeissa säädetään asianosaisten oikeudesta valittaa hanketta koskevista päätöksistä. Ympäristövaikutusten arviointimenettelyn aikana kerätty tieto toimii pohjana tuleville päätöksille. Selostukseen sisältyy puutteita ja epävarmuustekijöitä, jotka on otettava huomioon hankkeen jatkosuunnittelussa ja lupahakemusta valmisteltaessa. Tässä yhteysviranomaisen lausunnossa keskitytään pääasiassa vain merkittaviin ympäristövaikutuksiin ja epävarmuustekijöihin, mutta mukana on

myös yksityiskohtaisempia täydennysehdotuksia, jotka on tuotu lausunnossa esiin lähinnä hankkeen jatkosuunnittelua ja lupamenettelyä ennakoiden.

Ympäristövaikutusten arviointiselostus on hankkeesta vastaavan laatima selvitys, jossa on arvioitu mitä vaikutuksia hankkeen toteuttamisesta syntyisi kussakin eri toteuttamisvaihtoehdossa.

Vaikka Jokisuon arviointiselostus on kattava, voidaan todeta myös, että selostus on tarpeettoman pitkä. Monet asiat on esitetty selostuksessa useassa kohdassa. Selostuksessa on paljon sellaisiakin itse hankkeen ja hankealueen ulkopuolisia tietoja, jotka heikentävät selostuksen luotavuutta ja vaikeuttavat hankkeen todellisten vaikutusten löytämistä ja ymmärtämistä. Tämä heikentää asianosaisten mahdollisuuksia perehtyä hankkeen merkittäviin vaikutuksiin ja muodostaa niistä oikeaa kuvaa. Myöhemmin tehtävään lupahakemukseen tulee vaikutusten esittämistä tiivistää.

Vaihtoehdot ja niiden käsittely ja toteuttamiskelpoisuus

Hankkeen vaihtoehtojen asettelu on lähtökohtaisesti selkeä, vaikka lopulliset vaihtoehdot poikkeavatkin ohjelmavaiheessa esitetyistä. Vaihtoehtoja on muutettu siten, että ne edustavat turvetuotannon parhaan käyttökelpoisen tekniikan (best available techniques=BAT) vaatimuksia. Kun vesienkäsittelyvaihtoehtoina on esitetty sekä ympärivuotinen pintavalutus että ympärivuotinen kemiallinen käsittely, on tarjolla kaksi samanarvoista toteuttamiskelpoista vaihtoehtoa. Selostuksessa on hyvin käyty läpi kummankin toteuttamisvaihtoehdon sekä hankkeen toteuttamatta jättämisen ympäristövaikutukset, vaikka toteuttamisvaihtoehtojen vaikutukset ovatkin hyvin pitkälti samanlaiset.

Vaikka yhteysviranomaisen ei sitä arviointiohjelmasta antamassaan lausunnossa ole edellyttänyt, olisi vaihtoehtona voitu käsitellä myös tilanne, missä ojittamattomat ja luonnontilaiset alueet olisi rajattu kokonaan tai osittain hankealueen ulkopuolelle. Ympäristövaikutusten kannalta on tosin selvää, että sekä luonto- että vesistövaikutukset olisivat siinä vaihtoehdossa olleet selvästi pienemmät hankealueen pienentyessä ja luontoarvoiltaan arvokkaimpien alueiden jäädessä hankkeen ulkopuolelle. Toisaalta tällaisen vaihtoehdon kautta olisi saatu selville pienemmän tuotantoalueen toteuttamiskelpoisuus.

Arviointiselostuksen riittävyys

Arviointiselostus täyttää pääosin YVA-lain ja -asetuksen mukaiset sisältövaatimukset, ja siinä on kerrottu, miten yhteysviranomaisen arviointiohjelmasta antama lausunto on selostusta laadittaessa huomioitu. Yhteenveto hankkeen vaikutuksista eri toteuttamisvaihtoehdoilla on esitetty havainnollisesti taulukossa.

Useassa lausunnossa on tuotu esille, ettei Luupuveden lintujärvet- Natura-alueeseen kohdistuvia vaikutuksia ole tarkasteltu riittävästi. Yhteysviranomainen katsoo myös, ettei tehty arviointi ole riittävä luonnonsuojelulain 65 §:n vaatimuksiin nähden. Yleisellä tasolla myös luontovaikutusten arvioinnin voidaan kuitenkin katsoa täyttävän YVA-lain ja -asetuksen vaatimukset, mutta Natura-alueeseen kohdistuvaa lajikohtaista arviointia tulee tarkentaa lupahakemusvaiheessa niin, että arviointi täyttää luonnonsuojelulain 65 §:n mukaiset vaatimukset.

Tiedot hankkeesta, sijainnista ja tiedottaminen hankkeesta

Tiedot hankkeesta on joitakin pintavalutuskentän ja kemiallisen käsittelyn ominaisuuksia lukuun ottamatta esitetty riittävällä tarkkuudella. Hankkeen eri toiminnot sekä niiden toteuttaminen on kuvattu selkeästi ja ymmärrettävästi arviointiselostukseen kuuluvalla tarkkuudella.

Vaihtoehdossa VE1 vesiensuojeluratkaisuna on esitetty pintavalutusta. Pintavalutuskenttä sijoittuu ojitetulle alueelle. Hankkeessa on yleisesti kuvattu pintavalutuksen toimintaperiaatteet, mutta ojitetulle alueelle sijoittuvan pintavalutuskentän vaatimia lisätoimenpiteitä ei ole tarkasteltu. Ojitetun pintavalutuskentän osalta olisi ollut tarpeen kuvata, miten ojat aiotaan tukkia, miten veden tasainen jakautuminen kentille aiotaan muutoin turvata ja onko tarpeen tehostaa kenttien pidätyskykyä esimerkiksi erilaisten sorbtiomateriaalien avulla.

Pintavalutuskentän osalta ei myöskään ole mainittu kentän turpeen maatumisastetta, joka voi vaikuttaa kentän puhdistustehoon. Selostuksen mukaan Jokisuon keskimaatuneisuus on 4,4, kun taas hyvin toimivan pintavalutuskentän turvekerroksen maatuneisuus on H1-H3. Selostuksessa olisi ollut syytä arvioida esitetyn alueen soveltuvuus pintavalutukseen myös maatuneisuusasteen perusteella.

Kemiallisen käsittelyn osalta olisi ollut tarpeen kuvata, miten selkeytysaltaasta poistettu liete käsitellään tuotantoalueella ja miten se mahdollisesti jatkokäsitellään esim. maanparannusaineena.

Vesiensuojelurakenteiden osalta selostuksessa on joitakin epätarkkuuksia. Taulukon 7 laskeutusaltaiden sijoittuminen eri lohkoille poikkeaa kuvassa 9 esitetystä. Kappaleessa 4.3.3.2 todetaan vaihtoehdosta 2, että vedet johdetaan kemikaloinnin jälkeen vielä pintavalutuskentälle ja vasta sen jälkeen Suojokeen. Tämä ei kuitenkaan lie tarkoitus eikä kaksinkertaista käsittelyä ole laskettu esimerkiksi vesistökuormitusarvioinnissa. Pintavalutus ja kemiallinen käsittely ovat todellisia vaihtoehtoja eivätkä varsinaisesti toisiaan täydentäviä menetelmiä. Ympäristölupa-vaiheessa tulee valittu vesienkäsittelymenetelmä kuvata tarkemmin mm. edellä mainittujen puutteiden ja epätarkkuuksien osalta.

Hankkeesta tiedottaminen on tapahtunut YVA-lainsäädännön mukaisesti, vaikkakin asukaskyselyyn vastanneista valtaosa katsoi saaneensa tietoa liian vähän. Osaltaan tiedon puutteeseen voi vaikuttaa se, että

ohjelmavaiheen ja selostusvaiheen välillä oli aikaa noin kolme vuotta. Lisäksi ohjelmavaiheen kuulemistilaisuus oli järjestetty yhteisenä Luodesuon hankkeen kuulemisen kanssa varsin kaukana Jokisuon vaikutusalueesta eikä sinne ollut osallistunut yhtään Jokisuon lähiympäristön asukasta. Tässä selostusvaiheessa tilanne oli kuitenkin parempi, kun Jokisuosta järjestettiin oma erillinen tiedotustilaisuus lähellä hankealuetta. Sen lisäksi toivottavaa olisi ollut, että hankkeesta vastaavat olisivat omaehtoisesti antaneet esim. lehdistötiedotteita hankkeesta tai jakaneet suoraan alueen talouksille tiedotteita hankkeesta.

Vaikutusalueen raja

Pääpiirteissään eri asioiden vaikutusalueen raja on tehty kullekin vaikutukselle sopivasti ja riittävän laajana. Kuitenkin asukaskysely olisi voitu ulottaa laajemmalle. Esimerkiksi lähikylien asukkaat sekä kuljetusreitien varrella asuvat olisi pitänyt ottaa kyselyyn mukaan. Laajemmalla kyselyllä olisi voitu paremmin tarkastella myös eri turvetuotantoalueiden yhteisvaikutusten merkitystä.

Vaikutukset luontoon ja luonnon monimuotoisuuteen

Arviointiselostuksen luontoselvitykset on laadittu pääosin yhteysviranomaisen YVA- ohjelmasta antaman lausunnon mukaisesti. Käytetyt menetelmät ovat olleet luotettavia ja vakiintuneen käytännön sekä suositusten mukaisia. Kasvillisuutta ja kasvistoa on selvitetty ilmakuvatarkastelun ja maastokäyntien osalta kattavasti. Suotyyppit on osoitettu kartalla ja niiden edustavuutta sekä suojeluarvoa on tarkasteltu paikallisesta näkökulmasta aina kansainväliseen merkitykseen saakka. Linnustolaskennat on tehty sekä 2009 että 2010 ja saadut tulokset kuvaavat hyvin suon lintutilannetta. Myös lintutieto on viety karttapohjalle, josta voi arvioida hankkeen vaikutuksia lajistolle eri lähestymistapojen perusteella. Havaintojen merkitys lupaharkinnassa tulee riippumaan siitä, koska ja missä muodossa uusi ympäristönsuojelulaki astuu voimaan. Lajitarkastelussa on hieman epätarkkuutta esittämistavassa johtuen siitä, että alkuperäiset maastoselvitykset on tehty 2009. Vuonna 2010 valmistui uusin uhanalaisluokittelu, jossa joidenkin lajien uhanalaisluokka muuttui. Esimerkiksi pohjansirkku puuttuu ilmeisesti tästä syytä merkittävien lintulajien kartalta ja taulukoista. Kasveista punakämmekän osalla on vastaavaa epätarkkuutta.

Hankkeesta vastaava on YVA- ohjelmasta annetun lausunnon perusteella tarkastellut myös perhosia, kovakuoriaisia ja sudenkorientoja osana YVA- selvityksiä. Tämä tarkastelu ei ole kuitenkaan rinnastettavissa kasvi- ja lintuselvityksiin, koska selkärangattomien osalta ei ole tehty maastotöitä lainkaan. Tarkastelu perustuu lähinnä kirjallisuustietoihin lajien esiintymisen todennäköisyydestä ottaen huomioon kohdealueen elinympäristötyypit. Selkärangattomien kuljettaminen mukana arviointiselostuksen tekstissä saattaa antaa lukijalle hieman väärän käsityksen tämän lajiryhmän osalta tehdyistä selvityksistä. Tarkastelussa todetaan,

että sudenkorentoja ei todennäköisesti esiinny hanke-alueella, mutta useita uhanalaisia perhoslajeja voisi sen sijaan esiintyä. Lupahakemusvaiheessa tulee varautua selvittämään perhosia tarkemmin maastotöillä. Lupaviranomainen ottaa aikanaan kantaa siihen, tulisiko oletettua yleisemmäksi osoittautuneen viitasammakon osalta tehdä myös maastoselvityksiä, koska lajin esiintyminen ei ole poissuljettua. Suojoen kasvistoa, johon tuotantoalueen vedet laskisivat, ei ole tarkasteltu lainkaan.

Hanke-alueen lähiseutujen ympäröivät suojelualueet on käyty yksityiskohtaisesti läpi turhankin laajalla rajauksella.

Arvioitaessa maakuntien arvokkaisiin luontotyypeihin kohdistuvia vaikutuksia, on lähtökohtana virheellisesti käytetty vertailukohtana ympäristöhallinnon lähinnä tiedotusmielessä nimeämiä maakunnallisia nimikko-luontotyypejä. Tästä ympäristöhallinnon listauksesta ei tule päätellä, että vain nämä nimetyt luontotyypit, mm. mustikkakorvet, olisivat ainoita maakunnallisia arvokkaita luontotyypejä.

Vaikutuksia Natura-kohteeseen Luupuveden lintujärvet on tarkasteltu liitteessä 9. Luupuveden lintutietoja ei ole kovin yksityiskohtaisesti vertailtu hankkeen vesistövaikutuksiin. Mahdollisia vaikutuksia on tarkasteltu vedenlaadussa tapahtuvien muutosten kautta, jotka voisivat vaikuttaa vedestä riippuvaisten lintujen esiintymisalueisiin yleisellä tasolla. Lajikohtaista arviointia tulee varautua tarkentamaan lupahakemusvaiheessa niin, että arviointi täyttää luonnonsuojelulain 65 §:n mukaiset vaatimukset.

Vaikutukset pinta- ja pohjavesiin

Selostukseen on kartoitettu lähialueen pohjavesialueet, talousvesikaivot ja lähteet. Koska hankealue ei sijaitse tärkeällä pohjavesialueella ja etäisyys kaivoihin ja lähteisiin on pitkä, niin merkittäviä vaikutuksia pohjavesille ei ole odotettavissa. Tehdyt kaivokartoitukset toimivat pohjatietona myöhempiä tarkasteluja varten, mikäli hanke toteutuu.

Kappaleen 7.3 pohjavesivaikutuksissa on todettu, että turvetuotannossa käsitellään pääasiassa turvekerrosta ja ainoastaan jossain tapauksissa ojaot saattavat ulottua kivennäismaahan asti. Tämä on sinällään virheellistä, sillä tuotannon loppuvaiheessa ojat lähes aina ulotetaan kivennäismaahan saakka, jotta alue saadaan riittävästi kuivatettua, mutta käytännössä sillä hyvin harvoin on merkittävää vaikutusta pohjaveteen tuotantoalueen ulkopuolella. Pohjamaan laatu voi kuitenkin vaikuttaa erityisesti tuotannon loppuvaiheessa ja kaivutöiden aikana vesistökuormitukseen, joten alueen pohjamaalajeja ja niiden vaikutusta kuormitukseen olisi voinut tarkastella laajemmin. Nyt pohjamaa on ohitettu maininnalla kappaleessa 6.4.

Merkittäviä pintavesivaikutuksia on arvioitu kokonaisuutena hyvin, vaikka joitakin puutteita tai virheitä yksityiskohtaisessa pintavesivaikutusarviointissa onkin. Arvioinnissa on tarkasteltu kesän ylivalumatilanteen

vaikutus tuotantoalueen kuormitukseen, mutta esimerkiksi vesitaloudeltaan erilaisten vuosien vaikutusta kuormitukseen olisi myös voinut arvioida. Vähintäänkin olisi tullut perustella, miksi vuosittaista vaihtelua ei ole tarkasteltu. Ylivalumatilanteen kuormituksen vaikutusta alapuolisen vesistön veden laatuun ei myöskään ole arvioitu, vaan vaikutustarkastelu on tehty keskimääräisillä laskennallisilla kuormituksilla.

Kuvissa 28 ja 29 on esitetty hankealueen alapuolisen vesistön vedenlaadun vaihtelu 2000 luvulla. Kuvissa ei kuitenkaan ole esitetty, mihin kuvissa käytetty luokittelu perustuu. Joka tapauksessa luokittelu poikkeaa ympäristöhallinnon käyttämästä luokittelusta. Kuvissa on myös Välijoen tarkastelu jäänyt vuoteen 2004, vaikka selostuksessa toisaalla on esitetty Välijoen tuloksia vuoteen 2007 saakka.

Vesistöön kohdistuvaa liettymistä ja ekologisia vaikutuksia on selostuksessa arvioitu vain yleisellä tasolla, ei nimenomaan Suojoki-Välijoen eikä Luupuvvedessä.

Taulukoissa 38 ja 39 on esitetty hankealueen alapuolisesta vesistöstä tehdyt pohjaeläinhavainnot. Asiaa tuntemattomalle lukijalle yksittäisten lajien yksilömäärien esittäminen antaa hyvin vähän informaatiota. Havainnollisempaa ja yleisesti käytetty tapa on esittää pohjaeläinlajien tai ryhmien määrä (yksilöä tai grammaa) pinta-alayksikköä kohti. Lisäksi havainnoista tulisi aina esittää selkokieliset tulosten arvioinnit ja johtopäätökset. Luupuvvedellä on tehty pohjaeläintutkimuksia vuoden 2001 lisäksi myös vuosina 1985 ja 1997, jolloin vertailu eri tutkimusten tulosten välillä antaa arvokasta tietoa pohjaeläinten määrän ja pohjan tilan kehityksestä. Selostuksesta puuttuvat tulosten arvioinnit ja johtopäätökset sekä pohjaeläinten että taulukossa 37 esitetyn vesikasvillisuuden osalta.

Taulukossa 76 on esitetty kuormituksen yhteenveto eri vesienkäsittelymenetelmillä kiloina vuorokautta kohden. Taulukkoon on lähtötilanteen osalta merkitty väärät, liian suuret luvut. Oikeat luvut ovat kiintoaine: brutto 4,4 kg/d ja netto 1,3 kg/d, typpi: brutto 0,89 kg/d ja netto 0,11 kg/d sekä fosfori: brutto 0,04 kg/d ja netto 0,01 kg/d. Vastaavasti johtopäätöksenä on, että kuormitus kasvaa lähtötilanteeseen verrattuna enemmän kuin selostuksessa on esitetty. Esimerkiksi ympärivuotisessa pintavalutuksessa nettokiintoainekuormitus kasvaa noin 9 -kertaiseksi lähtötilanteeseen verrattuna 1. ojitusvuoden aikana (selostuksessa 5,5 -kertaiseksi). Samalla tavalla typpikuormitus kasvaa pintavalutuksessa ensimmäisen ojitusvuoden aikana noin 70 -kertaiseksi lähtötilanteeseen verrattuna (selostuksessa lähes 40-kertaiseksi). Kaiken kaikkiaan kuormituksen lisäys kummassakin toteuttamisvaihtoehdossa on siis nykytilanteeseen nähden suurempi kuin selostuksessa on esitetty. Kuitenkin virhe on vain lähtötilanteen kuormituksessa, jolloin kuormitus tulevaisuudessa sekä vaikutukset vedenlaatuun on selostuksessa arvioitu oikein.

Selostuksen taulukossa 2 on esitetty olemassa oleva ja suunniteltu turvetuotannon kokonaisuus Kiuruvedellä. Turvetuotannon yhteisvaikutusten arvioinnin osalta arviointia heikentää se, että arvioinnista puuttuu ainakin osa pienten yksityisten turvetuottajien tuotantoalueista. Ne puuttuvat Kiuruveden alueen turvetuotantoalueita esittävistä taulukoista ja kartoista. Myös Luupuveden valuma-alueen turvetuotannon yhteisvaikutuksia kuvaavasta taulukosta 84 puuttuvat yksityiset turvetuotantoalueet Eteläsuota lukuunottamatta. ELY-keskuksen tietojen mukaan vuonna 1998 valuma-alueella oli neljä yksityistä turvetuotantoaluetta, mutta 2012 yksityisiä turvetuotantoalueita alueella oli vain yksi. Aluehallintovirastossa on vireillä yksi valuma-alueelle sijoittuva yksityinen turvetuotantohanke (Leppisuo). Vaikka pienten yksityisten turvetuottajien tuotantopinta-alat ovat pieniä, tulee ne kuitenkin huomioida turvetuotannon kokonaisvaikutuksia arvioitaessa.

YVA-selostuksessa on mainittu Luupuvedelle asetetut vesienhoitosuunnitelman mukaiset kuormituksen vähentämistavoitteet, joiden mukaan Luupuveden fosforikuormituksen tulisi laskea 40 % vesienhoitotavoitteiden saavuttamiseksi. YVA-selostuksessa ei kuitenkaan tuoda esille, miten Jokisuon turvetuotantohankkeen toteutuminen vaikuttaisi vesienhoitotavoitteiden toteutumiseen. Luupuveden valuma-alueen turvetuotantoalueiden yhteiskuormituksesta selostuksessa oli tehty kokonaistarkastelu (taulukot 85 ja 86), mistä kuitenkin puuttuvat edellä mainitun mukaisesti yksityiset turvetuottajat Eteläsuota lukuun ottamatta. Olenaisempi ongelma kokonaistarkastelussa kuitenkin on, ettei turvetuotannon vesistökuormitusta ollut esitetty vesienhoitosuunnitelman mukaisessa nykytilanteessa (2009) vaan 1990-luvun lopun tilanteessa, jota on verrattu arvioituun vuoden 2018 kuormitukseen. Selostuksen liitteenä 9 olevassa Luupuveden valuma-alueen turvetuotannon kuormitus selvityksessä on kuitenkin esitetty kuormitus myös vuoden 2012 tilanteessa. Kuitenkin vuoden 2009 tilanteen esittäminen olisi ollut välttämätöntä sen osoittamiseksi, missä määrin turvetuotannon osalta on mahdollista saavuttaa vesienhoitosuunnitelman mukaiset kuormituksen vähentämistavoitteet. Liitteessä 9 arvioidaan turvetuotannon kuormituksen kasvavan vuodesta 2012 vuoteen 2018 mennessä, mikä vaikeuttaa vesienhoidon tavoitteiden toteutumista. Kuormitustarkastelussa ei myöskään ole otettu huomioon turvetuotantoalueiden jälkihoito- ja -käyttövaiheen kuormitusta eikä turvetuotannosta aiheutunutta pysyväluonteista muutosta, jollaisena voidaan pitää liettymistä ja mahdollista sisäkuormituksen lisääntymistä.

Ristiriitaista on myös se, että kappaleessa 7.4.3.4 on todettu, että ulkoinen kuormitus ylittää jo nyt Luupuveden sietokyvyn, mutta silti hanke on todettu toteuttamiskelpoiseksi. Vesistövaikutusten merkittävyys arviointi on jäänyt tältä osin vähäiselle tarkastelulle ja lupavaiheessa asiaa tulee tarkemmin arvioida ja perustella.

Kuormitusarvioinnissa on huomioitu kiintoaineen, kokonaistypen ja kokonaisfosforin kuormitus. Turvetuotannossa on kuitenkin myös humus-

kuormituksella merkitystä jokielinympäristöjen ja kalojen kutualueiden liettymisen sekä hapenkulutuksen kannalta. Humuskuormituksen arviointi olisi siten ollut myös tarpeen ja sen osalta vesistövaikutusarviointia tulee täydentää lupavaiheessa.

Vaikutukset kalastoon ja kalastukseen

Arviointiselostuksen selvitys kalakantojen ja kalaston nykytilasta vastaa ympäristövaikutusten arviointiselostukselle asetettuja vaatimuksia. Arviot turvetuotannon vaikutuksista kalakantoihin ja kalastukseen ovat pääasiassa yleisluontoisia.

Suunnitellun turvetuotannon vaikutusalueella ei ole lohensukuisia kaloja tai rapuja eikä edellytyksiä niiden esiintymiseen tulevaisuudessa. Suurin uhkakuva kalakantojen ja kalastuksen kannalta Luupuvvedessä on vesipinta-alan vähentyminen umpeenkasvun ja täyttymisen seurauksena, jota myös turvetuotannon kuormitus lisää. Ympäristölupavaiheessa tulee mahdollisuuksien mukaan tarkastella Luupuveteen kohdistuvan kiintoainekuormituksen pitkäaikaista kehitystä ja vaikutuksia kalakannoille.

Alueen tulvaherkkyys

Selostuksessa on esitetty tulvariskilaskelma, jonka mukaan kerran 20 vuodessa toistuva tulva nousee Jokisuon tuotantoalueen eteläosaan. Tulvariskitarkastelu perustuu nykytilanteeseen eli siihen, että suon pinta on nykyisellä tasolla. Kuten selostuksessa todetaan, turpeennosto alentaa tuotantoalueen maanpintaa, mikä lisää tulvan leviämistä tuotantoalueelle, mikäli tulvahaittoja estäviä toimenpiteitä ei tehdä. Selostuksessa on todettu, että tulvan ehkäisemiseksi on tarkoitus asentaa suoja-penkereitä, mutta suojapenkereiden tai muiden tulvahaittojen estämistoimenpiteiden tarkempaa kuvausta ei ole esitetty. Lupavaiheessa tulee esittää tarkat suunnitelmat tulvahaittojen estämistoimenpiteistä. Lupavaiheessa tulee esittää myös tarkemmat suunnitelmat tuotantoalueen korkeustasosta tuotannon loppuvaiheessa ja tarkastella tulvahaittojen estämistoimenpiteiden riittävyys tuotannon aloittamisesta aina tuotannon viimeisiin vuosiin saakka.

Alueen jälkikäytöstä ei vielä tässä YVA-selostusvaiheessa ole tietoa, mutta on esitetty, että jälkikäyttö sisältänee useampia toimia. Selostuksessa on todettu, että Vapo Oy:n omistamille tuotantoalueille tehdään jälkikäyttösuunnitelma 3-5 vuotta ennen tuotannon loppumista ja perusteluna on, että suonpohjan ominaisuudet selviävät vasta turvetuotannon loppuvaiheessa. Kuitenkin, koska Jokisuon hankealue on Vapo Oy:n omistamaa aluetta, jo lupavaiheessa tulee pystyä esittämään vähintään ennakoiva suunnitelma alueen tulevasta jälkikäytöstä. Jälkikäyttömuodon valintaan vaikuttaa ratkaisevasti alueen kuivatettavuus, joten tulvatarkastelu tulee ulottaa ympäristölupahakemuksessa myös jälkikäyttövaiheeseen saakka. Jälkikäyttösuunnitelmassa tulee esittää myös, mitä mahdollisille suojapenkereille ja muille tulvahaittojen estämistoimenpiteille tehdään tuotannon ja pumppauksen päätyttyä.

Melu- ja pölyvaikutukset sekä vaikutukset ilmastoon

Yhteysviranomaisen arviointiohjelmasta antamassa lausunnossa esitettiin, että arvioinnissa on suositeltavaa käyttää leviämismallinnusta toiminnasta aiheutuvan melun ja pölyn arvioimiseksi. Selostuksessa kerrotaankin, että melun ja pölyn leviämistä olisi mallinnettu, mutta yhteysviranomaisen katsoo, ettei kyse ole aidosta mallinnuksesta. Sen sijaan melu- ja pölyvaikutuksia on kuvattu yksinkertaistaen esittämällä kartalla kirjallisuustietoihin perustuvat melu- ja pölyalueet saman levyisinä koko alueen ympäri. Jokisuon tapauksessa esitetyn tarkastelutavan voidaan toisaalta katsoa riittävän, koska etäisyys lähimpiin asuinrakennuksiin on varsin suuri (yli 600 metriä) eikä lähistöllä muutoinkaan sijaitse erityisiä melulle tai pölylle herkkiä kohteita.

Jokisuon läheisyydessä sijaitsevat jo toiminnassa olevat Vapo Oy:n Kaikonsuon ja yksityisen toiminnanharjoittajan Eteläsuon turvetuotantoalueet. Lisäksi aluehallintovirastossa on vireillä Leppikankaan pohjoispuolelle sijoittuva yksityisen toiminnanharjoittajan Leppisuon turvetuotantoalueen ympäristölupahakemus. Selostuksessa olisikin ollut tarpeen selvittää Kaikonsuon, Eteläsuon ja Jokisuon turvetuotantoalueiden ja ennakoiden myös Leppisuon turvetuotantohankkeen melun ja pölyn yhteisvaikutukset. Lupavaiheessa pöly- ja meluvaikutusten tarkastelua tulee laajentaa yhteisvaikutusten selvittämiseksi.

Melun ja ilmastovaikutusten osalta on pumppaamon osuus jäänyt kokonaan tarkastelun ulkopuolelle. Pumppaamon voimanlähde ei ole kerrottu, mutta käytännössä pumppaamo saa energian joko suoraan sähköverkosta tai sähkö tuotetaan aggregaatilla. Aggregaatin ja pumppaamon osuus melun lähteenä olisi ollut syytä arvioida. Lisäksi, kun hankkeessa muutoin on arvioitu ilmastovaikutukset kiitettävästi, ovat pumppaamon ja aggregaatin osuudet ilmastovaikutuksista kuitenkin jääneet pois.

Vaikutukset maankäyttöön ja yhdyskuntarakenteeseen

Kuten useassa lausunnossa on todettu, Jokisuota ei ole esitetty Pohjois-Savon maakuntakaavassa aluevaraus- tai muullakaan kaavamerkinnällä. Jokisuo on osoitettu turvetuotantoalueeksi kumotuissa Ylä-Savon seudun maakuntakaavassa ja sitä edeltäneessä Pohjois-Savon seutukaava 1:ssä. Kuitenkaan Pohjois-Savon maakuntakaavassa suota ei ollut valtakunnallisten alueidenkäyttötavoitteiden perusteella (osa ojittamatonta aluetta) edellytyksiä esittää turvetuotantoon soveltuvaksi alueeksi.

Suunnittelu ja luvan hakeminen maakuntakaavasta poiketen toki on mahdollista. Perusteluna hankkeen toteuttamiskelpoisuudelle on esitetty, että noin 75 % Jokisuosta on tiheästi ojittettua. Kuitenkin vesistövaikutusarvioinnissa on todettu, että ojittamatonta aluetta on 80 hehtaaria eli 43 % 184,2 hehtaarin kokonaisalasta. Karttatarkastelun (selostuksen kuva 16) perusteella ojittamatonta aluetta olisi lähes puolet hanke-

alueesta. Näin ollen perustelu toteuttamiskelpoisuudelle näyttää epäluotettavalta ja tarkoitushakuiselta. Oli ojitattamaton sitten puolet tai neljännes hankealueesta, olisi selostuksessa voitu tarkemmin ja huolellisemmin käsitellä sitä, mikä ojitattamattomien alueiden merkitys on ja millä perusteella niitä valtakunnallisista alueidenkäyttötavoitteista ja maakuntakaavasta poiketen esitetään turvetuotantoon.

Maakuntakaavassa on hankkeen purkuvesistöä eli Luupuveden valuma-aluetta koskeva suunnittelumääräys, jonka mukaan Luupuveden valuma-alueella on kiinnitettävä huomiota turvetuotantoalueiden toiminnan järjestämiseen ja ajoitukseen siten, ettei toiminnan aiheuttaman kuormituksen yhteisvaikutus aiheuta veden laadun heikkenemistä. Selostuksessa ei ole otettu kantaa, miten suunnittelumääräys huomioidaan hankkeessa, vaikkakin vesistövaikutuksia arvioitaessa on huomioitu myös turvetuotannon yhteisvaikutukset. Selostuksessa olisi ollut tarpeen tarkastella hankkeen toteuttamiskelpoisuutta ja ajoitusta myös suhteessa maakuntakaavan Luupuveden valuma-aluetta koskevaan suunnittelumääräykseen.

Vaikutukset liikenteeseen

Liikenteen osalta selostus on laadittu perusteellisesti ja huomioitu hyvin myös muiden turvealueiden kuljetusten yhteisvaikutus. Selostuksessa on kuitenkin useampaan otteeseen viitattu Lapinsalontien (mt 5970) osalta päälystettyyn tiehen, vaikka todellisuudessa Lapinsalontie on sorapintainen. Kyseessä on lisäksi kelirikkokohde, minkä vuoksi kuljetusten tulisi ajoittua pääasiassa jäätyneen maan aikaan, kuten oli selostuksessa esitettykin (loka-huhtikuu). Kelirikkoaikaan tielle voidaan joutua asettamaan painorajoituksia. Kesäaikaan liikenne voi aiheuttaa myös soratien pölyämistä ja siten haittaa tien varren asukkaille. Pölyämistä voidaan ehkäistä tarvittaessa pölynsidonnalla. Lupavaiheessa tuleekin tarkastella Lapinsalontien käytöstä aiheutuvat pölyhaitat ja niiden ehkäiseminen.

Hankealueen kuljetusten osalta muutos on arvioitu todellista suuremmaksi ainakin kanta- ja valtateiden osalta, koska hankealueelta tapahtuvat kuljetukset suurelta osin korvaavat poistuvilta tuotantoalueilta tapahtuvia kuljetuksia. Yhteysviranomaisen katsoo, että Kuopioon ja Haapavedelle kuljetettava turvemäärä on suhteellisen vakio tuotantoalueiden sijainnista riippumatta, jolloin turvekuljetusten osuus pääteillä pysynee entisellään.

Vaikutukset ihmisten terveyteen, hyvinvointiin ja elinolosuhteisiin (sosiaaliset vaikutukset)

Ihmisiin kohdistuvien vaikutusten arvioimiseksi on tehty kysely noin 2 km päässä hankealueesta asuville tai niille, joilla on omaisuutta tällä alueella. Kyselyn vastausprosentti (32 %) on jäänyt kuitenkin keskimääräiseksi. Laajemmalle alueelle kohdistettu kysely olisi antanut varmaankin useamman vastauksen, olkoonkin, että vastausprosentti olisi silloin

saattanut jäädä alhaisemmaksi. Useamman ihmisen vastaus olisi kuitenkin antanut paremmin pohjaa tehdä sosiaalisten vaikutusten arviointia. Esimerkiksi lähikylien asukkaat sekä kuljetusreitien varrella asuvat olisi pitänyt ottaa kyselyyn mukaan. Laajemmalla kyselyllä olisi voitu tarkastella myös eri turvetuotantoalueiden yhteisvaikutusten merkitystä. Tehdyllä kyselyllä ei ole täysin saavutettu ympäristövaikutusten arvioinnin tavoitetta jakaa asukkaille tietoa hankkeesta ja antaa heille osallistumismahdollisuus arviointiin, vaan kysely on jäänyt osin muodolliseksi ja saavutettu tulos heikohkoksi.

Selostuksessa todetaan, että Jokisuon turvetuotantohankkeen sosiaalisten vaikutusten arviointi perustuu kyselyn ohella mm. YVA-menettelyn ohjelmavaiheen yleisötilaisuudessa esille tulleisiin mielipiteisiin. Kuitenkaan Jokisuon arviointiohjelman yleisötilaisuuteen vuonna 2009 ei osallistunut yhtään asukasta Jokisuon hankealueelta. Ristiriita heikentää sosiaalisen arvioinnin luotettavuutta.

Ihmisiin kohdistuvia vaikutuksia arvioitaessa on oleellista tietää, millaista asutusta ja toimintaa vaikutusten arviointialueella on: haittaako/estääkö hanke asukkaiden tämän hetkistä asumista ja olemista sekä elinkeinonharjoittamista. Kuitenkaan selostuksessa ei ole kuvattu mitenkään hankkeen tarkastelualueen väestömääriä ja väestörakennetta eikä elinkeinoja. Tämä asia tulee mahdollisuuksien mukaan korjata ympäristölupahakemuksen toiminnan sijaintipaikan ympäristön kuvauksessa.

Haittojen torjunta ja lieventäminen

Arviointiselostuksessa haitallisten vaikutusten vähentämistä on käsitelty varsin hyvin ja annettu esimerkkejä menetelmien soveltamisesta Jokisuon tilanteessa. Menetelmät on kuitenkin todettu yleisellä tasolla eikä esimerkiksi suojavyöhykkeiden tarkemmasta sijainnista Jokisuon ympäristössä ole esitystä. Eräs merkittävä haittojen torjuntatapa on myös turpeen tuotantotavan (esim. mekaaninen vaunu, imuvaunu, hakumenetelmä) valinta, jolloin myös sitä olisi voinut tarkastella. Lupavaiheessa haitallisten vaikutusten vähentämiskeinoja tulee täydentää ja tarkentaa.

Vahinkotilanteisiin ja onnettomuuksiin varautuminen

Arviointiselostuksessa on tunnistettu keskeisimmät turvetuotannon onnettomuudet/häiriötilanteet ja niihin varautuminen sekä kuvattu, miten nämä otetaan jatkosuunnittelussa huomioon. Merkittävimmiksi riskeiksi ovat todettu tulipalot, poikkeukselliset rankkasateet ja tulvat sekä kemikaali- ja polttoainevuodot. Keskeisimpänä on esitetty Jokisuon tulvariskiä, jonka mukaan kerran 20 vuodessa toistuva tulva nousee Jokisuon tuotantoalueen eteläosaan. Tulvien ehkäisemiseksi on tarkoitettu asentaa suojapenkereitä, mutta suojapenkereiden tai muiden tulvahaittojen estämistoimenpiteiden tarkempaa kuvausta ei ole esitetty. Lupavaiheessa tuleekin tarkentaa tietoja tulviin ja muihin vahinkotilanteisiin ja onnettomuuksiin varautumisen osalta.

Epävarmuustekijät

Tässä hankkeessa ympäristövaikutusten arviointi on perustunut kyselyihin, laskelmiin, maastoselvityksiin sekä kirjallisuustietoihin turvetuotannon vaikutuksista. Menetelmät ovat lähtökohtaisesti sellaisia, että niihin liittyy epävarmuustekijöitä, joilta ei täysin voi välttyä. Arviointiselostuksessa esitettyjä arvioita voidaan kuitenkin pitää varsin luotettavina. Vesistövaikutusarvioinnissa todettu virhe vaikuttaa arviointiin kuormituksen muutoksen suuruudesta, mutta alapuolisen vesistön veden laadun muutokset on arvioitu oikein. Turvetuotannon yhteisvaikutusten arvioinnin osalta epävarmuutta aiheuttaa se, ettei aivan kaikkia valuma-alueen tuotantoalueita ollut huomioitu arvioinnissa. Pintavalutuskentän osalta epävarmuutta aiheuttaa se, että kentän toimintaan vaikuttavat hyvin paljon kentän ominaisuudet (esim. turvepaksuus, turpeen maatuneisuus, kenttäalueen ravinteisuus), joita ei kuitenkaan vielä ollut kaikilta osin tutkittu. Melu- ja pölyvaikutusten osalta esitetty kaavamaisiin metrimääriin vyöhykkeisiin perustuva arviointi jättää epävarmuutta verrattuna mallinnukseen, jolla olisi saatu luotettavampi kuva melu- ja pölyvaikutusten vaikutusalueesta.

Vaikutusten seurantaohjelma

Vaikutusten seurannasta on selostuksessa esitetty päästötarkkailu kattavasti Pohjois-Savon turvetuotannon yhteistarkkailuohjelman periaatteiden mukaisesti. Muiden tarkkailujen osalta arviointiselostuksessa kuvaillaan vain yleensä tämän kaltaisten hankkeiden seurannassa noudatettavia periaatteita. Lupavaiheessa hankkeesta tulee esittää tarkemmat suunnitelmat esim. melu-, pöly- ja kalatalousvaikutusten ja liettymisen seurannasta sekä alapuolisen vesistön biologisesta tarkkailusta.

Yhteenveto

Arviointiselostus antaa hyvän kokonaiskuvan hankkeen ympäristövaikutuksista. Vähäisiä puutteita ja virheitä on erityisesti vesistövaikutusten arvioinnissa. Lupavaiheessa tulee tarkentaa valuma-alueella sijaitsevaa turvetuotantoa niin, että myös yksityiset tuottajat on huomioitu vaikutusarvioinnissa. Hankkeen toteuttamiskelpoisuutta suhteessa vesienhoitotavoitteisiin, Luupuveden sietokykyyn sekä maakuntakaavan Luupuveden valuma-aluetta koskevaan suunnittelumääräykseen tulee tarkastella ja perustella. Kuormitusarvioinnissa tulee tarkastella myös humuskuormitusta.

Hankealueesta on tehty asianmukainen tulvariskitarkastelu, mutta suo-japenkereiden tai muiden tulvahaittojen estämistoimenpiteiden tarkempaa kuvausta ei ole esitetty. Lupavaiheessa tuleekin esittää tarkat suunnitelmat tulvahaittojen estämistoimenpiteistä ja niiden riittävydestä aina tuotannon viimeisiin vuosiin saakka. Tulvat tulee ottaa huomioon myös jälkikäyttövaiheen suunnittelussa.

Ympäristölupavaiheessa tulee kuvata tarkemmin valitun vesienkäsittelymenetelmän toteuttaminen. Pintavalutuksen osalta tulee kuvata tarkemmin pintavalutuskentän alueen ominaisuuksia ja mahdollista käsittelytehon parantamista. Kemiallisen käsittelyn osalta tulee tarkentaa selkeytsaltaasta poistetun lietteen käsittelyä sekä kemikaalien varastointia. Hankealueen pohjamaan laatu tulee ottaa huomioon vaikutustarkastelussa.

Hankealueen lähistöllä on useita toiminnassa olevia tai lupavaiheessa olevia turvetuotantoalueita. Melun ja pölyn osalta tulee lupavaiheessa huomioida Jokisuon ja muiden lähistön turvetuotantoalueiden yhteisvaikutukset. Pölyvaikutusten osalta arviointia tulee myös korjata siksi, että kuljetuksiin käytetty Lapinsalontie on sorapintainen, kun se arviointiselostuksessa on todettu päällystetyksi.

Luupuveden lintujärvet- Natura-alueeseen kohdistuvien vaikutusten arviointia tulee täydentää lupavaiheessa niin, että arviointi täyttää luonnonsuojelulain 65 §:n mukaiset vaatimukset.

Kaiken kaikkiaan ympäristövaikutusten arviointiselostus täyttää laissa sille asetetut vaatimukset. Yhteysviranomaisen katsoo, että edellä mainituista puutteista huolimatta arviointiselostusta voidaan käyttää jatkovalmistelun pohjana.

ARVIOINTISELOSTUKSEN JA YHTEYSVIRANOMAISEN LAUSUNNON NÄHTÄVILLÄOLO

Yhteysviranomaisen lausunto arviointiselostuksesta on nähtävillä arviointiselostuksen kanssa 26.3.2013 alkaen Kiuruveden kaupungintalolla (Harjukatu 2, Iisalmi), ja Pohjois-Savon ELY-keskuksessa (Kallanranta 11, Kuopio). Lausunto on luettavissa myös Pohjois-Savon ELY-keskuksen verkkosivuilla osoitteessa www.ely-keskus.fi/pohjois-savo/yva.

JAKELU JA MAKSUT

Vapo Oy / Irma Tommila
Paikalliset polttoaineet
PL 22
40101 Jyväskylä

Yhteysviranomaisen lausunnosta peritään Vapo Oy:ltä maksu, jonka suuruus on 7600 euroa. Maksun perusteena on valtioneuvoston asetus elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskusten sekä työ- ja elinkeinotoimistojen maksullisista suoritteista vuonna 2012. Maksun määräytymisessä on huomioitu, että vaikutukset ulottuvat yhden kunnan alueelle.

Maksuvelvollinen, joka katsoo, että julkisoikeudellisesta suoritteesta määrätyn maksun määräämisessä on tapahtunut virhe, voi vaatia oikaisua maksun määränneeltä viranomaiselta kuuden kuukauden kuluessa maksun määräämisestä.

Jari Mutanen
johtaja

Ossi Tukiainen
ympäristönsuojelun erityisasiantuntija

Tämän yhteysviranomaisen lausunnon valmisteluun ovat osallistuneet seuraavat Pohjois-Savon ELY-keskuksen asiantuntijat: limnologi Taina Hammar, ympäristöylitarkastaja Antti Lammi, vesistöinsinööri Tuulikki Miettinen, yksikön päällikkö Kaisu Mikkonen, kalatalouspäällikkö Timo Takkunen ja liikennejärjestelmäasiantuntija Jonna Väättäinen.

LIITTEET Ympäristövaikutusten arvioinnissa käytettäviä käsitteitä
Kopiot annetuista lausunnoista ja mielipiteistä (hankkeesta vastaavalle)

Luettelo lausunnon tai mielipiteen lähettäneistä:

Iisalmen Luonnon Ystävien yhdistys ry, Pohjois-Savon luonnonsuojelupiiri, Kiuruveden luonnonystävät ry ja Lintuyhdistys Kuikka
Itä-Suomen aluehallintoviraston Peruspalvelut, oikeusturva ja luvat –vastuualue
Itä-Suomen aluehallintoviraston Työsuojelun –vastuualue
Kiuruveden kaupunki, kaupunginhallitus
Kämärän ja Luupuveden Osakaskunta sekä Lapinniemen Osakaskunta
Liikennevirasto
Pohjois-Savon liitto
Terveempi Onkivesi ry
Ylä-Savon SOTE-kuntayhtymän ympäristölautakunta

Tiedoksi: Pohjois-Savon pelastuslaitos
Pohjois-Savon metsäkeskus, Kuopio
Ylä-Savon Kehitys Oy

Liite yhteysviranomaisen arviointiselostuksesta antamaan lausuntoon koskien Jokisuon turvetuotantoalueen YVA-hanketta

Ympäristövaikutusten arviointimenettelyn (YVA) tarkoituksena on varmistaa, että ympäristövaikutukset selvitetään riittäväällä tarkkuudella merkittäviä ympäristövaikutuksia aiheuttavien hankkeiden suunnittelussa ja että ne kirjataan tulevien päätöksenteon pohjaksi. Ympäristövaikutusten arviointi ei siis ole itsessään päätös, eikä siinä oteta kantaa hankkeesta mahdollisesti aiheutuvien haittojen korvaamisen haitankärsijälle, eikä siinä myöskään oteta kantaa suoranaisesti yksittäisiin yksityiskohtiin. Korvaus yms. vaatteet käsitellään hankkeen jatkosuunnittelun ja päätöksen teon yhteydessä, kuten esim. vesilain tai tielain mukaisessa käsittelyssä. YVA-menettelyn tavoitteena on myös lisätä kansalaisten mahdollisuuksia osallistua ja vaikuttaa suunnitteluun.

YVA-menettely jakautuu kahteen vaiheeseen, arviointiohjelma- ja arviointiselostusvaiheeseen. Arviointimenettely alkaa, kun hankkeesta vastaava toimittaa arviointiohjelman yhteysviranomaiselle. Ympäristövaikutusten arviointiohjelmassa kerrotaan mm., mitä vaihtoehtoja ja vaikutuksia suunnittelun aikana selvitetään. Ohjelman jälkeen laadittava ympäristövaikutusten arviointiselostus sisältää mm. vaihtoehtojen vaikutukset sekä haittojen ehkäisy- ja rajoittamistoimet.

Yhteysviranomaisen kuuluttaa arviointiohjelman ja arviointiselostuksen vireilläolosta, kerää mielipiteet ja lausunnot ja laatii niiden pohjalta oman lausuntonsa asiakirjojen riittävydestä. Kansalaisilla, viranomaisilla ja muilla tahoilla on YVA-menettelyssä mahdollisuus vaikuttaa päätöksentekoaikoina sisältöön selvittävien vaihtoehtojen ja ympäristövaikutusten osalta.

Seuraavassa on kerrottu lyhyesti niitä käsitteitä ja termistöä, jota yleensä käytetään ympäristön vaikutusten arvioinnista annetun lain mukaisessa arviointimenettelyssä:

Ympäristövaikutuksilla tarkoitetaan hankkeen tai toiminnan aiheuttamia välittömiä ja/tai välillisiä vaikutuksia, jotka kohdistuvat mm.:

- Ihmisten terveyteen, elinoloihin ja viihtyvyyteen
- Maaperään, vesiin, ilmaan ja ilmastoon, kasvillisuuteen, eliöihin ja luonnon monimuotoisuuteen
- Yhdyskuntarakenteeseen, rakennuksiin, maisemaan, kaupunkikuvaan ja kulttuuriperintöön
- Luonnonvarojen hyödyntämiseen
- Edellä mainittujen tekijöiden keskinäisiin vuorovaikutussuhteisiin

Ympäristövaikutusten arviointimenettelyllä tarkoitetaan menettelyä, jossa arvioidaan ja selvitetään hankkeiden aiheuttamia ympäristövaikutuksia ja kuullaan niitä, joiden oloihin ja etuihin hanke saattaa vaikuttaa. Arviointimenettely alkaa hankkeesta vastaavan esitettyä arviointiohjelmaa ja päättyy yhteysviranomaisen antamaan lausuntoon arviointiselostuksesta.

Hankkeesta vastaavalla tarkoitetaan sitä toiminnanharjoittajaa, joka on vastuussa toiminnan suunnittelusta tai toteuttamisesta.

Yhteysviranomaisella tarkoitetaan asetuksella säädettyä viranomaista, joka huolehtii siitä, että hankkeen ympäristövaikutusten arviointimenettely järjestetään asianmukaisesti. Yhteysviranomaisen kokoaan annetuista lausunnoista ja mielipiteistä yhteenvedon ja liittää sen hankkeesta vastaavalle antamaansa lausuntoon.

Ympäristövaikutusten arviointiohjelmalla tarkoitetaan hankkeesta vastaavan laatimaa suunnitelmaa kuinka he aikovat arvioida hankkeesta aiheutuvat vaikutukset, mitä selvityksiä heillä on tarkoitus tehdä arvioinnin pohjaksi sekä kuinka he aikovat järjestää ihmisten kuulemisen ja osallistumisen.

Ympäristövaikutusten arviointiselostuksella tarkoitetaan asiakirjaa, jossa hankkeesta vastaava esittää tiedot hankkeesta ja sen vaihtoehtoista, hankkeen aiheuttamista vaikutuksista sekä esittää haittojen vähentämiseksi tekemiään ratkaisuja. Arviointiselostusta laatiessaan hankkeesta vastaava ottaa huomioon yhteysviranomaisen arviointiohjelmasta antaman lausunnon.

Osallistumisella tarkoitetaan sitä vuorovaikutusta ja keskustelua, jota käydään hankkeesta vastaavan, yhteysviranomaisen, muiden viranomaisten sekä hanke- tai vaikutusalueella asuvien välillä.